

NAP BILTEN

Decembar 2021

1. OSTVAREN NAPREDAK I NEDAVNO ZAVRŠENE AKTIVNOSTI U OKVIRU PROJEKTA NAP

- a. Studija o ekonomskim uticajima klimatskih promjena na sektor energetike i poljoprivrede u slivu rijeke Vrbas
- b. Informacioni sistem životne sredine za segment klimatskih promjena (EIS) je u izradi po prvi put u BiH,
- c. Izgradnja kapaciteta: Obuke za prilagođavanje klimatskim promjenama, Monitoring i Evaluacija (M&E) prilagođavanja klimatskim promjenama, upravljane riječnim tokovima radi ekološkog integriteta- obuke za podršku sektora upravljanja vodama kao jednom od najranjivijih,
- d. Razvoj mehanizama klimatskog finansiranja i strateško prilagođavanje ulaganja u 4 pilot opštine: Trebinje, Sanski Most, Laktaši i Zenica,
- e. Izrađena "Strategija klimatskog finansiranja BiH" - ključne poruke,
- f. COP26: Učešće predstavnika Grada Zenice,
- g. NAP dokument: finaliziran i dostavljen na zvanično usvajanje.

2. PREGLED FOTO ESEJA

- a. Priča za Svjetski dan voda: [PRAVA VRIJEDNOST: Preduzimajući akciju za unapređenje sigurnosti snabdijevanja vode, poljoprivrednici u Bosni i Hercegovini upravljaju vodom kao dragocjenim resursom](#) (objavljeno 20. marta 2021)
- b. Priča za Dan biodiverziteta: [ODABRATI BRESKVE UMJESTO JABUKA- Kako se u Bosni i Hercegovini javljaju sve intenzivnije i češće suše, jedan voćar se prilagođava okrećući se mediteranskim voćnim kulturama](#) (objavljeno 19. Maja 2021)
- c. Priča za Međunarodni dan mladih (12. avgust): [Mjenjamo način ishrane kako bi smo pomogli planeti: Mladi iz Bosne i Hercegovine pokazuju kako je moguće učiniti promjene s ciljem očuvanja životne sredine](#) (objavljeno 11. Avgusta, 2021)
- d. Priča za Svjetski dan turizma (27. Septembar. 2021): [Vrhunc otpornosti: Uz dvostruke negativne efekte, klimatskih promjena i pandemije, planinska odmarališta u Bosni i Hercegovini se okreću ljetnom turizmu, za održiviji razvoj, i bolju otpornost na klimatske promjene](#) (objavljen 26. septembra 2021)

3. NAREDNE I ZAVRŠNE AKTIVNOSTI U OKVIRU NAP PROJEKTA

a. Studija o ekonomskim uticajima klimatskih promjena na hidroenergetski i sektor poljoprivrede u slivu rijeke Vrbas

Generalni zaključak analize uticaja klimatskih promjena na hidrologiju sliva rijeke Vrbas je da se prema odabranim klimatskim scenarijima može očekivati značajan porast temperatura (do 6°C) do 2100.godine. Ova pojava je povezana sa povećanjem broja dana sa padavinama većim od 20mm; u većem dijelu sliva taj porast iznosi preko 10%, iako su ovi dani sa obilnim padavinama neravnomjerno raspoređeni, te se u proljetnom periodu povećava i do 40. **To dovodi do veće incidence ekstremnih protoka, koji se prema statističkoj analizi značajno povećavaju na većini lokacija u slivu.** Ovi ekstremi naglašavaju opšti trend smanjenja raspoložive vode u glavnom toku Vrbasa i njegovih pritoka.

Uticaj klimatskih promjena na hidroenergetski potencijal procjenjuje se kao blagi porast, do 3% prosječne godišnje proizvodnje u bliskom vremenskom razdoblju. **Nakon ovih efekata slijedi dalji i dugoročni pad, do 30,1% prosječne godišnje proizvodnje za dalje vremensko razdoblje u odnosu na referentno stanje.**

b. CC Informacioni sistem životne sredine (EIS) je u izradi po prvi put u BiH

Platforma za prikupljanje i praćenje podataka o klimatskim promjenama ključna je komponenta integrisanog informacionog sistema životne sredine (EIS) koji se po prvi put razvija u BiH. Platforma je osmišljena kako bi se omogućilo prikupljanje potrebnih podataka o pokazateljima, a provoditi će se fazno kako bi se kreirao budući format EIS platforme tako da uključuje cijeli niz ekološki relevantnih pokazatelja. Uspostavljanje ove softverske platforme kao sastavnog dijela EIS-a omogućiti će vertikalnu i horizontalnu saradnju i razmjenu podataka između različitih institucija, ali i praćenje klimatskih trendova i izradu

izvještaja o prilagođavanju klimatskim promjenama kako bi se zadovoljile potrebe BiH kao i međunarodne obaveze izvještavanja. Dodatno, Sistem će ispuniti zahtjeve transparentnosti iz člana 13. Pariškog sporazuma jačanjem institucionalnih i tehničkih kapaciteta kako bi se pratilo i izvještavalo o klimatskim uticajima i rizicima, emisijama stakleničkih gasova, prilagođavanju klimatskim promjenama i aktivnostima ublažavanja.

c. Izgradnja kapaciteta: treninzi o prilagođavanju klimatskim promjenama (CCA), praćenju i evaluaciji (M&E), obuke za povećanje znanja i svijesti o prilagođavanju i potrebnim klimatskim mjerama

U sklopu aktivnosti na jačanju kapaciteta institucija u Bosni i Hercegovini za unapređenje procesa planiranja prilagođavanja klimatskim promjenama, od marta do novembra 2021. godine održana su četiri treninga za institucije u BiH. Teme treninga su bile:

- Planiranje i politika prilagođavanja: procjena, određivanje prioriteta i provođenje mjera prilagođavanja,
- Mehanizmi za prikupljanje i distribuciju podataka o klimatskim promjenama,
- Pokazatelji prilagođavanja klimatskim promjenama, razvoj i provođenje okvira za monitoring i evaluaciju (M&E),
- Razmjena iskustava koja će pomoći relevantnim sektorima i nivoima vlasti da izvještavaju o relevantnim informacijama i koriste ih u procesu donošenja odluka o intervencijama prilagođavanja.

Edukaciji je učestvovalo preko 380 predstavnika institucija i sektora pogođenih klimatskim promjenama, uključujući: vodoprivredu, poljoprivredu, šumarstvo, prostorno planiranje, zaštitu životne sredine na državnom i entitetskom nivou, agencije za upravljanje vodama, te hidrometeorološki zavodi. Zbog epidemioloških prilika, trening je organizovan u hibridnom modu, uz lično prisustvo nekih učesnika, dok je dodatna grupa prisustvovala online.

Edukaciju su vodili istaknuti stručnjaci iz Bosne i Hercegovine i profesori tematskih područja iz Republike Slovenije. Voditelji treninga su svojim iskustvom i praktičnim primjerima dali dodatni značaj događaju, te učvrstili

znanje i razumijevanje učesnika o potrebi prilagođavana negativnim učincima klimatskih promjena.

d. Izgradnja kapaciteta: CCA / EPP obuke za podršku sektoru upravljanja vodama kao jednom od najranjivijih na klimatske promjene

U sklopu projekta GCF NAP, od maja do septembra 2021. godine održane su četiri stručne radionice o prilagođavanju klimatskim promjenama s ciljem jačanja kapaciteta državnih službenika i institucija u pogledu planiranja klimatskih promjena, mogućnosti finansiranja i provođenja inicijativa. Ovi treninzi su uključivali:

- Obuku o upravljanju riječnim tokovima za ekološki integritet -EPP
- Treening planiranja prilagođavanja i prakse sa metodološkim smjernicama BiH i EU

Poboljšanje znanja o mogućnostima prilagođavanja klimatskim promjenama za profesionalce ključno je za poboljšanje procesa planiranja prilagođavanja klimi, kao i za unapređenje mjera i povećanje kapaciteta prilagođavanja i otpornosti na klimu. Takođe, to je i prilika za pronalaženje inovativnih rješenja za izazove klimatskih promjena.

Edukaciju su vodili istaknuti stručnjaci iz Bosne i Hercegovine, kao i profesori iz relevantnih tematskih područja u institucijama u Hrvatskoj, Srbiji i Njemačkoj.

Obukama je prisustvovalo približno 300 polaznika, koje su činili predstavnici ministarstava vodoprivrede, poljoprivrede i šumarstva, okoliša, vodoprivrednih agencija i institucija u BiH, te predstavnici hidrometeoroloških zavoda i drugih relevantnih institucija iz oblasti pogođenih klimatskim promjenama.

e. Razvoj mehanizama klimatskog finansiranja i strateško planiranje ulaganja prilagođavanja u 4 pilot opštine: Trebinje, Sanski Most, Laktaši i Zenica

BiH ima ograničena sredstva za finansiranje investicija u adaptaciju. Strategije finansiranja prilagođavanja klimatskim promjenama na opštinskom nivou grade kapacitete za privlačenje finansijskih sredstava u lokalne budžete i planove razvoja. U okviru projekta NAP, strategije finansiranja adaptacija su izrađene u opštinama Laktaši, Zenica, Sanski Most i Trebinje uz primjenu specifičnih alata za višegodišnje programiranje ulaganja u prioritetne oblasti, sa odgovarajućim srednjoročnim finansijskim planovima. Cilj je izgradnja klimatske otpornosti kroz primjenu prioritetnih projektnih koncepata i inicijativa, prikladnih za prezentaciju potencijalnim finansijskim institucijama i investitorima.

Izrađene strategije finansiranja adaptacija na klimatske promjene stvaraju veze između državnog i lokalnog nivoa, uzimajući u obzir primjere programa ulaganja u klimatsku otpornost, koji su bili usmjereni na direktnu pomoć najranjivijem i najugroženijem stanovništvu. Ovi pilot projekti pružaju razvojna rješenja koja se mogu replicirati s posebnim naglaskom na opštine kojima je rješavanje direktnih potreba prilagođavanja ugroženog stanovništva su od ključne važnosti. Pilot projekti u Laktašima, Zenici, Sanskom Mostu i Trebinju realizovani su kako bi se demonstrirali efektivni i inovativni načini korištenja raspoloživih izvora finansiranja.

Aktivnosti i rezultati:

- Urađena analiza postojećeg klimatskog finansiranja;
- Identifikovana potencijalna finansijska sredstva iz domaćih i međunarodnih izvora za prilagođavanje klimatskim promjenama;
- Izvršena procjena izvodljivosti korištenja komplementarnih izvora finansiranja, te izrađen sažetak primjenjivih finansijskih mehanizama i dostupnih instrumenata finansiranja;
- Definisana metodologija i analitički alati za: (1) višegodišnje programiranje kapitalnih ulaganja zasnovano na riziku; (2) određivanje prioriteta ulaganja; (3) razvijeno finansijsko predviđanje i srednjoročno planiranje opštinskih finansija;
- Razvijeni i testirani softverski finansijski model za višegodišnje predviđanje budžeta za odabrane opštine te paket alata i priručnika s primjerima primjene podataka;

- Realizovan set radionica za predstavnike odabranih opština; Predstavljen format projektne dokumentacije (PCN) s osvrtom na zahtjeve međunarodnih finansijskih institucija; kreiran pregled različitih projekata koje će opštine razmotriti za daljnju razradu; odabrani projekti za pripremu koncepata u PCN-u;
- Izrađeni planovi ulaganja za odabrane opštine;
- Predstavljeni Modeli finansijskih planova;
- Pripremljeni prijedlozi projekata za finansiranje;
- Razvijena inovativna strategija finansiranja investicija u prilagođavanje klimatskim promjenama na opštinskom nivou;
- Finalni zaključak: pristup izvorima finansiranja za klimatsko finansiranje je teže dostupan nivou lokalnih zajednica.

f. Izrađena 'Strategija klimatskog finansiranja BiH' - ključne poruke

Kako bi se omogućilo sveobuhvatno razumijevanje finansiranja klimatskih promjena u BiH, na nivou projekta su pripremljene ključne smjernice i poruke kao strateške smjernice klimatskog finansiranja, CCA i M&E, sa sektorskim/podsektorskim preporukama, posebno za komunalnu infrastrukturu.

Ova finansijska strategija kreirana u okviru NAP-a dala je pregled niza relevantnih dokumenata i obavila intervjue s ključnim donosiocima odluka i implementatorima u BiH. Preporuke se temelje na procjeni potreba i klimatskom finansiranju uz analizu eksperata iz različitih sektora.

Opšti cilj sektorskih preporuka usmjeren je na otvaranje mogućnosti za hitno potrebna ulaganja koja će pomoći BiH da se prilagodi (do sada) neizbježnim posljedicama klimatskih promjena, uz zadržavanje smjera postizanja pravedne tranzicije prema niskokarbonskoj budućnosti.

Predviđeno je da preko 80% ukupnih predviđenih ulaganja u prilagođavanje klimatskim promjenama u BiH finansiraju entitetske vlade i javne institucije, blizu 20% opštine i manje od 1% privatni sektor i pojedinci.

Neki međunarodni finansijeri naveli su da imaju interes u finansiranju investicija prilagođavanja na klimatske promjene, ali čini se da je taj interes manji od potreba za ublažavanje posljedica. Nadležna BiH tijela morat će blisko saradivati s međunarodnim finansijerima u BiH kako bi ih podstakli na povećanje finansiranja tokom implementacije NAP-a, te da usklade svoje aktivnosti u BiH sa smjericama NAP-a, tj. sa konkretnim mjerama definisanim u okviru NAP-a. Određeno "vijeće donatora" moglo bi biti prikladan pristup ostvarivanju te bliže koordinacije te, bi se moglo uskladiti i s programom finansiranja NDC-a.

g. COP26 Učešće predstavnika Grada Zenice BiH

[Konferencija UN-a o klimatskim promjenama \(COP26\) - \(31. oktobra – 12. novembra 2021.\)](#)

Ujedinjeno Kraljevstvo bilo je domaćin 26. UN Konferencije strana o klimatskim promjenama (COP26) koja je održana u Glasgowu od 31. oktobra do 12. novembra 2021. Samit COP26 okupio je države potpisnice kako bi se ubrzalo djelovanje ka ostvarenju ciljeva Pariškog sporazuma i Okvirne konvencije UN-a o klimatskim promjenama.

Na konferenciji je, u okviru tematskog područja: "Gradovi na raskršću", učestvovala gđa. Jakuta Imširović, voditeljica Odjela za ekologiju i komunalne usluge, Grad Zenica, BiH. *UN-ov sistem pomaže gradovima da ubrzaju akcije vezane za klimu: Cilj 3. Je "Otključavanje" klimatskih finansija.*

Ključno pitanje u okviru tematskog izlaganja je da ograničeni pristup finansiranju klimatskih promjena predstavlja prepreku prilagođavanju i ublažavanju. Zajedno s partnerima, UN nastoji ublažiti uska grla za finansiranje lokalnih prioriteta koji su utvrđeni u NDC-u i povezanim politikama i planovima (NAP, NAMA, itd.) kako bi se klimatske akcije istinski lokalizirale.

Panel diskusiju možete pogledati na: https://www.youtube.com/watch?v=Clv_i_1U72E

Ključne poruke s panela:

- a. Gradovi su ključne jedinice klimatskog djelovanja – najviše trpe,
- b. Za povećanje finansiranja klimatskih promjena na lokalnom nivou potrebno je jačanje upravljanja javnim finansijama i javno-privatnog partnerstva,
- c. Za potrebe finansiranja adaptacija gradovi mogu uvesti inovativne načine finansiranja, npr. kombinirani izvori, crowdfunding, povoljni zajmovi i sl.
- d. Sve što uradimo sada uticaće na to koliko ćemo biti otporni 2050. godine.

h. Dokument NAP-a je dovršen i dostavljen na zvanično usvajanje

Preporuka Okvirne konvencija Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama (UNFCCC) je da države izrade nacionalne planove prilagođavanja (NAP) kako bi olakšale i unaprijedile svoje planiranje prilagođavanja klimatskim promjenama. Proces planiranja prilagođavanja rezultirao je procjenom ranjivosti i rizika koji proizlaze iz klimatskih promjena i klimatskih ekstrema, te ponudio moguće opcije za prilagođavanje klimatskim scenarijima. Nacionalni plan prilagođavanja ima za cilj da poboljša postojeće izvještavanje o razvoju i provođenju mjera prilagođavanja te da doprinese integraciji prilagođavanja klimatskim promjenama u relevantne društvene, ekonomske i ekološke politike i akcije.

Nedavno je BiH izradila svoj prvi dokument plana prilagođavanja na klimatske promjene (NAP) s definisanim prioriternim akcijama u najranjivijim sektorima: poljoprivreda, vodni resursi, biološka raznovrsnost, šumarstvo i zdravlje ljudi. Rješavanje problema prilagođavanja klimatskim promjenama doprinijet će postizanju dugoročnog održivog razvoja, odnosno ciljeva održivog razvoja. Planiranje prilagođavanja treba biti kontinuiran, progresivan i iterativan proces, čije se provođenje treba temeljiti na jasno definisanim prioritetima, uključujući i prioritete definisane strategijama i planovima zemlje te usklađene s ciljevima, planovima, politikama i programima održivog razvoja.

Ukupna vrijednost potrebnih mjera prilagođavanja iznosi preko 4 milijarde američkih dolara do 2030. godine i može se provesti uz snažnu međunarodnu podršku.

PREGLED FOTO ESEJA

NAGLASCJI PROJEKTA U KONTEKSTU KLJUČNIH
MEĐUNARODNIH DATUMA:

PRIČA ZA SVJETSKI DAN VODA (22. MARTA 2021):

Prava vrijednost: Poduzimajući mjere za unapređenje sigurnosti vode, poljoprivrednici u Bosni i Hercegovini upravljaju vodom kao dragocjenim resursom

(Flickr album: <https://flic.kr/s/aHsmV1Rsh4> i <https://flic.kr/s/aHsmUVH2eD>)

Sa prvim znacima proljeća porodica Košpić ima pune ruke posla – pakuju tone krompira kojeg su proizveli prošle jeseni na svom gazdinstvu u selu Mrčevci, smještenom na sjeverozapadu Bosne i Hercegovine (BiH). Urod krompira je samo dio vrijednosti koju stvara njihova zemlja uz njihov naporan rad.

Domaćinstvo i gazdinstvo vodi 50-godišnji poljoprivrednik Miloš Košpić koji je u posljednja dva desetljeća razvijao porodično gazdinstvo oko kuće i na zemlji koje je naslijedio od oca.

Za Miloša i njegovu suprugu Slađanu, njihova dva sina i kćerku, kao i njegovu staru majku, svi imaju važnu ulogu u gazdinstvu, što uključuje rad u stočarstvu, povrtarstvu i voćarstvu.

„Ovo domaćinstvo ovdje postoji nekih stotinjak godina“, kaže on, objašnjavajući da njegov otac nije bio zainteresovan za poljoprivredu velikih razmjera, tako da je on došao na ideju da predvodi infrastrukturna ulaganja potrebna za povećanje produktivnosti. Prvo među tim infrastrukturnim prioritetima bilo je osiguravanje dovoljno vode.

Autor fotografije: Siniša Nenadić/UNDP BiH

Stvari se mijenjaju

Poljoprivrednici u BiH se već suočavaju sa negativnim posljedicama klimatskih promjena, koje se ogledaju u pojavi poplava, suša, erozije, klizišta, oluja i grada. Iako postoji svjest o hitnosti bavljenja izazovima u sektoru voda, poljoprivrednici dobro znaju da moramo ubrzati primjenu adekvatnih mjera kako bismo obezbijedili sigurnost snabdijevanja vodom.

Foto: Poljoprivredno zemljište u Sutjesci, Tjentište, Bosna i Hercegovina. Foto: Lili Popper/Unsplash.

Svijetla budućnost

Uprkos navedenim izazovima, Miloš vidi svijetlu budućnost. Za 17-godišnjeg Dejana, Miloševog najstarijeg sina koji se nedavno upisao u Srednju tehničku školu u Banjoj Luci, ideja da slijedi očeve korake u poljoprivredi je sve privlačnija.

U zemlji koja je puna prirodnih bogatstava poput BiH, Miloš Košpić vidi svijetlu budućnost. Dio ostvarenja ovog sna zavisi od vode.

Fotografija: Dejanova majka se rado prisjeća kako su Dejana, kada mu je bilo samo pet godina, stavili za volan traktora i kako je to rano iskustvo pomoglo ovom mladom čovjeku da izraste u osobu koja vješto rukuje proizvodnim mašinama na cijelom gazdinstvu.

Vrednovanje vode, omogućavanje promjena

U BiH, u sklopu projekta **Unapređenje procesa izrade Plana prilagođavanja na klimatske promjene (NAP) za srednjoročno planiranje ulaganja u sektore osjetljive na klimatske promjene koji provodi UNDP**, a koji finansira Zeleni klimatski fond, prepoznata je važnost vode. Imajući u vidu da upravljanje vodnim resursima utiče na sve aspekte društva, ovaj projekat unapređuje planiranje prilagođavanja na klimatske promjene sa naglaskom na najugroženije sektore.

Samo uz pravilno planiranje prilagođavanja na klimatske promjene i planiranje budžeta, ovi sektori mogu očekivati sistemsku, odgovarajuću i dugoročnu podršku, kako od lokalnih institucija, tako i od donatora.

Objavljen 22. marta povodom obilježavanja **Svjetskog dana voda**; Ova priča prikazuje kako NAP BiH tim podržava lokalne zajednice u balansiranju potreba za vodnim resursima. Ovogodišnja tema Svjetskog dana voda naglašava značaj vode za ljude, njenoj pravoj vrijednosti i kako zaštititi ovaj vitalni resurs.

Kad bunar presuši

Milošu i njegovoj porodici stari bunar koji je domaćinstvo opskrbljivao vodom sedamdesetih godina prošlog stoljeća zamijenjen je sistemom spremnika i cisterni. Počevši od 2000. godine – kada se intenzivirao razvoj farme – ovaj sistem postaje nedovoljan. “Tada sam odlučio kopati dublje i napraviti bunare.”

Miloševo imanje, u selu Mrčevci, nalazi se u blizini grada Banja Luke, kroz koji protiče rijeka Vrbas. No, priključenje na urbani komunalni sustav može biti skupo za poljoprivrednike poput Miloša, čija zemljišta leže samo 5-7 metara iznad bogatih izvora vode.

“Gdje god bušite ovdje, ima vode... Dakle, ovdje ima dosta bunara”, objašnjava, dodajući da ima razvijenih pet takvih bunara za zalijevanje biljaka na svojoj farmi.

Što se nalazi ispod

Za uzgoj krompira, luka, kupusa i lubenice Košpićima je potreban kompleksan sistem navodnjavanja, a jedini način da ga omoguće bio je prelazak na podzemne vode, koje su bogat resurs u ovom području okruženom rijekama.

Postizanje klimatske otpornosti zahtijeva izgradnju kapaciteta poljoprivrednika razvijanjem njihovih vještina i stručnosti u upravljanju vodama. Otporna farma može se efikasno nositi s klimatskim šokovima, istovremeno povećavajući proizvodnju na pametne, ekonomski učinkovite načine.

Voda

Biti poljoprivrednik je težak posao i “skup sport”. Miloš objašnjava da je njegova farma jedna od samo dvije komercijalno registrovane farme iz njegovog sela koje broji oko 200 domaćinstava, a zna da za održavanje proizvodnje njegova farma zavisi o vodi.

“U poljoprivredi – voda je broj jedan. Možete brati bilo koje povrće za uzgoj, možete staviti bilo koju količinu đubriva, ali ako nemate vode – ako ne možete zalijevati usjev da raste – onda je sve uzalud.”

Voda je spona

Izgradnja otpornosti ne zavisi samo od upravljanja resursima od strane poljoprivrednika, već i o tome koliko dobro lokalne, nacionalne i globalne institucije podržavaju poljoprivrednike.

Suočeni s promjenjivom klimom, nacionalni planovi prilagođavanja (NAP) ključni su za proaktivno prilagođavanje, a upravljanje vodom je hitan prioritet. Voda je ključna za klimu, okoliš i plan otpornosti. Promičući ambiciozne klimatske mjere širom svijeta, NAP-ovi također osiguravaju da zemlje mogu podržati svoje građane.

Dragocjeni izvor, dalekovidno vodstvo

Unutar NAP-a BiH institucije su definisale prioritetne aktivnosti prilagođavanja koje uključuju rad na poboljšanju upravljanja vodom kako bi se povećala otpornost na poplave i suše. Aktivnosti također uključuju sadnju novih vrsta, kultivara i hibrida otpornih na sušu i poplave; uvođenje poboljšane tehnologije uzgoja, te razvoj učinkovitijih sistema navodnjavanja. Dodatni napor za promicanje pošumljavanja autohtonim i brzorastućim vrstama već su u toku.

NAP uključuje posebne odredbe za jačanje kapaciteta zavoda za javno zdravstvo i hitnih službi, te za uspostavljanje efikasnog statističkog praćenja događaja povezanih s klimatskim promjenama. Za dodatnu zaštitu od ekstremnih vremenskih pojava, NAP također uključuje rad na razvoju koordinisanog sistema ranog upozorenja, uključujući sistem zaštite od grada. Ovi napor i aktivnosti će zaštititi poljoprivrednike i omogućiti usvajanje novih tehničkih rješenja – uključujući prirodno zasnovana rješenja– kako bi se osigurala zaštita naselja i gradova od poplava, erozije i bujica.

NAP također uključuje planove za smanjenje gubitaka vode u vodoopskrbnim sistemima, te radove na izgradnji akumulacija za višenamjensku namjenu, uključujući preraspodjelu protoka vode, zaštitu od poplava, navodnjavanje i hidroenergiju.

Ambiciozan plan, ambiciozna partnerstva

Kako bi ovaj rad bio moguć, ključne vladine institucije uključene su u proces planiranja prilagođavanja -NAP. Konkretno, Ministarstvo prostornog uređenja, građevinarstva i ekologije Republike Srpske kao kontakt institucija UNFCCC-a i GCF-a u BiH, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH kao ministarstvo na državnom nivou nadležno za koordinaciju prilagođavanja klimatskim promjenama u BiH, te Federalno ministarstvo okoliša i turizma.

Investicije potrebne za provođenje ovog ambicioznog plana prilagođavanja doseći će ≈5 milijardi USD od 2021. do 2025. godine. BiH već ulaže u brojne mjere prilagođavanja klimatskim promjenama koristeći domaće resurse, ipak provođenje ovog plana zahtijeva i značajnu međunarodnu pomoć.

Upravljanje divljim vodama

Vaso Lepir je svoj život proveo uz rijeku Vrbas u sjeverozapadnoj BiH. Proteklih 76 godina vidio je sva njegova raspoloženja i godišnja doba, uživao je u najboljem izdanju i patio kada je bilo najgore. Iz prve ruke iskusio je koliki je značaj u upravljanju vodom.

U 2014. godini, kada su veliki dio zemlje pogodile razorne poplave, rijeke Bosna, Vrbas i Sava izlile su se iz svojih korita i hiljade stanovnika su ostavile bez krova nad glavom.

Sjećajući se vode do struka u svojoj kući i razaranja koje je napravila sa svojih 20 cm zaostalog blata za koje su bili potrebni mjeseci da se očisti, Vaso napominje da se ne bi mogao boriti u toj bici drugi put. Umjesto toga, svu svoju snagu uložio je u izgradnju zaštite od budućih riječnih prodora.

Vasi i njegovoj supruzi Mariji trebale su tri godine da stvari vrate u normalu i da izgrade snažan nasip. Njihovi naponi su pomognuti od strane lokalnih vlasti. Objekti njegovog domaćinstva i dvorište sada su okruženi nasipom visine preko jednog metra.

„Sada smo zaštićeni. Lijepo je uz rijeku, ali ovako, kad ste zaštićeni... i onda nema problema. Međutim, postoji opasnost da rijeka sve odnese ako nema zaštite“.

Voda naše majke

Od stare roditeljske kuće sa jednim bunarom, Miloš je porodično gazdinstvo razvio u održivu egzistenciju, što je bilo moguće zahvaljujući ključnim infrastrukturnim ulaganjima u navodnjavanje.

„Zahvalan sam prirodi i dobro se prema njoj ophodim. Tužno je vidjeti kako se drugi ljudi ophode prema prirodi ... ne zalijevaju usjeve. Imamo jednu majku koja nas je rodila, a druga majka je priroda“.

Da bismo osigurali korištenje vode i u budućnosti, moramo se preispitati u smislu razumijevanja, vrednovanja i upravljanja vodom kao dragocjenim resursom. Miloš i Vaso su dobri primjeri kako svako od nas može cijeniti istinsku vrijednost vode i preduzeti mjere da je zaštiti.

**PRIČA ZA MEĐUNARODNI DAN BIOLOŠKE RAZNOLIKOSTI
(22. MAJA):**

[Breskve umjesto jabuka: Kako se u unutrašnjosti Bosne i Hercegovine javljaju intenzivnije i češće suše, jedan voćar prilagođava se okrećući se mediteranskoj kulturi](#)

(Flickr album: <https://flic.kr/s/aHsmVKDSVb>)

S pogledom na vrhove Manjače i Vlačića, voćnjak Vase Savića jedan je od rijetkih na kojem se uzgajaju breskve u poljima oko Laktaša. Voćka najrasprostranjenija u Italiji i Španiji, breskva je u unutrašnjosti BiH – u Savićevom rodnom selu Miloševci – neobična kultura za uzgoj, i češće ju je moguće vidjeti u jadranskim obalnim područjima Bosne i Hercegovine i Hrvatske.

„Breskva ovdje nije česta u ovoj mikro lokaciji oko Laktaša. Kada sam prvi put posadio breskvu u svom selu [1987. godine], svi su se čudili jer je to mediteranska kultura – iako vrlo lijepo voće“, prisjetio se Vasić.

Ono što se prije nekoliko decenija činilo neobičnim za kontinentalnu klimu sjeverne Bosne, sada izgleda kao vjesnik klimatskih promjena jer je ta voćka, kako objašnjava Savić, otpornija na suše koje su postale sve češće i sve intenzivnije. Savić primjećuje da se kontinentalna klima u regiji, koju odlikuju četiri različita godišnja doba, mijenja – a s njom i voće.

Promjena klime

Ovaj 62-godišnji voćar je u ovu granu poljoprivrede ušao prije 40 godina, a karijeru je započeo radeći za gradiško preduzeće „Plantaže“ koje je tada bilo u državnom vlasništvu, a kasnije i kod privatnih vlasnika. Savić je godinama blisko sarađivao sa studentima, istraživačima i profesorima radeći na berbi i ispitivanju različitih vrsta voća. To raznoliko, ali specijalizovano iskustvo pružilo mu je znanje koje sada koristi za uzgoj vlastitih 200 stabala breskve, 150 stabala trešanja i višanja i desetina stabala jabuka, krušaka i šljiva, kao i za održavanje voćnjaka drugih vlasnika.

„Došlo je do promjene klime; to svi osjete, i to ne u pozitivnom smislu“, objašnjava Savić, dodajući da se sada dešava da se ljetne temperature javljaju u januaru, ali i zimsko vrijeme u proljeće kada voćke cvjetaju.

U cilju borbe protiv neželjenih posljedica temperaturnih oscilacija, potrebna su velika ulaganja u sisteme zaštite, za šta Savić kaže da voćari u Bosni i Hercegovini teško da će učiniti, s obzirom na to da je za tu oblast malo državnih subvencija i da su slaba primanja.

„Država je uvijek bila siromašna i nije mogla subvencionirati naše potrebe“, kaže on, „a to su višegodišnji poduhvati koji zahtijevaju velika ulaganja. U vremenima kada je klima bila povoljna, mogao je svako biti voćar, čak i bez velikih sistema za zalijevanje“.

Dio rješenja

Kroz projekat Unapređenje procesa izrade Plana prilagođavanja BiH na klimatske promjene (NAP) za srednjoročno planiranje ulaganja u sektore osjetljive na klimatske promjene u Bosni i Hercegovini (BiH), koji u BiH provodi UNDP, a finansira Zeleni klimatski fond, prepoznaje se da postizanje otpornosti poljoprivrede zahtijeva osnaživanje ugroženih poljoprivrednika razvijanjem njihovih vještina i znanja u korištenju održivih poljoprivrednih praksi. Otporna poljoprivreda se može efikasno nositi s klimatskim šokovima, uz istovremeno povećanje proizvodnje koristeći pametnije i ekonomski efikasnije metode.

Savić je shvatanja da su prilagodljiva poljoprivreda i njegovanje biološke raznovrsnosti odgovori na nekoliko izazova održivog razvoja. Od rješenja zasnovanih na prirodi do klimatskih, zdravstvenih pitanja, sigurnosti hrane i vode, te održivog preživljavanja, odabir šta saditi i kada saditi u promjenljivim klimatskim uslovima predstavljaju temelj na kojem možemo graditi bolju budućnost. Davanjem prioriteta mjerama u najranjivijim sektorima, država je utvrdila korake za jačanje budućeg prilagođavanja. Jedna od identifikovanih mjera u okviru NAP-a BiH je uvođenje sorti i hibrida usjeva otpornih na klimu, koji mogu pomoći poljoprivrednicima, poput porodice Savić, kako bi izbjegli gubitke zbog nepovoljnih klimatskih uslova. Prelazak na nove, prilagodljivije načine poljoprivrede zahtijeva daljnju podršku poljoprivrednika proizvodnji u promijenjenim klimatskim uslovima.

*U kontekstu **Međunarodnog dana biološke raznolikosti** 22. maja, priča pokazuje kako smo "Svi mi dio rješenja". Tim NAP UNDP-a BiH cijeni da se klimatske akcije moraju značajno ubrzati ako želimo zaštititi poljoprivrednike od klimatskih promjena. Sadnja breskve mogla bi biti rješenje u kontekstu otpornosti na sušu.*

Izgradnja otpornosti ne zavisi samo od načina na koji poljoprivrednici upravljaju resursima, nego i od toga koliko lokalne, nacionalne i globalne institucije podržavaju poljoprivrednike. Samo uz pravilno planiranje prilagođavanja na klimatske promjene i budžetiranje, najosjetljiviji sektori – poput poljoprivrede – mogu očekivati sistemsku, adekvatnu i održivu podršku i od lokalnih institucija i od donatora.

Intenzivnije suše

Savićevi roditelji su podigli njega i njegova dva brata u porodičnoj kući koju on još uvijek često koristi kada dođe da održava voćnjak i kada ugosti svoje sinove i njihove porodice. Odrastao je u porodici koja je živjela od poljoprivrede, a interes za proizvodnju voća je došao prirodno. Kako ni njegova braća ni njegova dva sina nisu odabrali istu profesiju, odlučio je raditi kao savjetnik i stručnjak za hortikulturu za brojne voćnjake u regiji, umjesto proširivanja svog vlastitog.

Većina vlasnika velikih voćnjaka s kojima radi, žive od drugih poslova, ističe Savić i dodaje da je preživljavanje od proizvodnje voća opterećeno s obzirom na ekonomske nesigurnosti bosanskohercegovačkog tržišta, kao i na neizvjesnosti koje sa sobom nose klimatske promjene. U posljednjih 10-15 godina suše koje se ponavljaju su sada usložnjene mrazovima.

„Suše se stalno javljaju, ali postaju sve intenzivnije. Zime postaju blage, a ljeta sve toplija. Nije raspoređeno onako kako bi trebalo biti“, kaže on. „Ne možemo reći da smo zadovoljni, ali ako svake treće godine imamo berbu – onda možemo reći ‘dobro je!’“.

Ono što se događa zbog suše, objašnjava pokazujući problematične grane, jeste da drvo povuče vlagu iz plodova koji se zatim deformišu i ne razvijaju se, te tako ne uspijevaju sazrijeti.

„Može se dogoditi da u razdoblju cvata dođe do suše i da drvo dehidrira plod ako u tlu nema dovoljno vode... Voće ostaje deformisano. I dalje se to voće može iskoristiti za nešto, ali nema soka i to se ne može popraviti. Tada ono nema tržišnu vrijednost ... „

Ispitivanje otpornosti na sušu

Tokom svoje četiri decenije u svojstvu profesionalnog voćara, Vaso Savić je naučio kako su neke kulture otpornije na manjak vode u odnosu na druge, a breskve su su tu prvak.

„Breskva je otpornija na sušu“, kaže on i dodaje da postoje načini okopavanja oko stabala kako bi tlo očuvalo više vlage od jeseni do proljeća, kao priprema za sušnu sezonu.

Iskustvo ga je naučilo da osim breskve, i trešnje mogu podnijeti sušu jer njihova sezona berbe pada prije vrućih ljetnih mjeseci (iako je i dalje potrebno negovati, te se s njom treba postupati s posebnom pažnjom tokom cijele godine). Vinogradi su takođe tolerantniji na sušu od stabala jabuka i krušaka, pojasnio je Savić.

Zakržljalo voće nije jedini problem koji se javlja zbog suše. Potkornjak, koji prvo napada najslabije drveće, sve se češće pojavljuje, a to zahtijeva dodatne napore da se stabla nahrane i ojača njihova otpornost na štetočine.

S obzirom na to da je većina ranijih generacija pesticida zabranjena u skladu sa standardima EU, voćari bi trebalo više napora prvenstveno da ulažu u hranjenje i negu drveća. A to je, napominje Savić, za mnoge uzgajivače skupo.

Restrukturisanje i okretanje ka klimatski otpornijim usjevima zahtijeva mnogo pažljivog rada i godine testiranja i ulaganja, ali i dosta sreće.

„Prije smo znali s koje će strane kiša doći“, objašnjava Savić pokazujući prema nebu. „Sada je potpuno nepredvidljivo kada će doći hladni vjetrovi“.

Uvođenje predviđanja i planiranja

U cilju kreiranja mjera predviđanja za poljoprivrednike, projekat NAP BiH unapređuje planiranje prilagođavanja s naglaskom na najranjivije sektore – uključujući upravljanje vodama, poljoprivredu i šumarstvo – nadograđivanjem baze znanja za prilagođavanje, dajući prednost intervencijama prilagođavanja srednjoročno, izgradnjom institucionalnih kapaciteta za integrisanje prilagođavanja na klimatske promjene i demonstriranja inovativnih sredstava za finansiranje prilagođavanja na entitetskom i lokalnom nivou.

Podržavajući vladu u unapređenju NAP procesa i postizanju ciljeva zacrtanih Pariskim sporazumom i Agendom 2030 za održivi razvoj, resursi Zelenog klimatskog fonda (GCF) se koriste ne samo za podršku poljoprivrednicima, nego i za omogućavanje vlastima da integrišu rizike vezane za klimatske promjene, definišu strategije suočavanja i mogućnosti i integrišu u tekuće procese razvojnog planiranja i budžetiranja.

PRIČA ZA MEĐUNARODNI DAN MLADIH (12. AVGUSTA, 2021.):

[Mijenjamo ono što jedemo kako bismo pomogli planeti: Mladi iz Bosne i Hercegovine pokazuju kako je moguće napraviti promjene kako bismo pomogli životnoj sredini](#)

Flickr album: [\[A1\]](#)

Dvadesetpetogodišnja Emina Kuhinja se opredijelila za promjenu ishrane nakon što je saznala za negativne učinke na prirodu uzrokovane proizvodnjom mesa i drugim segmentima prehrambene industrije koje vidi kao opterećenje za životnu sredinu.

„Biljna ishrana u mojoj glavi i dalje djeluje apstraktno, ali smatram da je to lijepa budućnost, zato što kad posmatram ljude na internetu koji se tako hrane, oni svi djeluju dosta pozitivno, zdravo, fit, što nekako u mojoj glavi možda bi i djelovalo kao neka moguća potencijalna budućnost ishrane.“

Emina, istraživačica i aktivistkinja iz Sarajeva, koja je tek započela svoju karijeru na polju političkih nauka, pronašla je lijepu simbiozu u ideji da ono što djeluje na nečije tijelo dobro djeluje i na okolinu.

Transformacija sistema ishrane

Emina je nedavno učestvovala na Akademiji klimatskih promjena koju je u Bosni i Hercegovini organizovao projekat koji realizuje UNDP, a finansira Zeleni klimatski fond, u okviru projekta „Unapređenje procesa Plana prilagođavanja na klimatske promjene za srednjoročno planiranje ulaganja u sektore osjetljive na klimatske promjene“.

Družeci se s mladim političarima, aktivistima i novinarima, Emina je saznala više o uticajima klimatskih promjena na poljoprivredu, upravljanje vodama, zdravlje ljudi i privredu. To iskustvo je vidjela kao značajnu priliku koja ju je podstakla da još više razmisli o tome kako postupamo s prirodom i

kako naše svakodnevne navike utiču na okolinu i pogoršavaju posljedice klimatskih promjena.

Informisane odluke = zdrav izbor

Tokom ovogodišnjeg Forumu mladih Ekonomskog i socijalnog vijeća (ECOSOC), održanog u aprilu, mladi učesnici naglasili su potrebu rada na pravednijim prehrambenim sistemima i istakli potrebu da mladi ljudi donose informisane odluke o izboru hrane kroz povećanje globalne edukacije o najzdravijim i najodrživijim opcijama kako za pojedinca tako i za i okoliš.

Glas mladih

Prema UNDP-ovom najvećem istraživanju javnog mnijenja o klimatskim promjenama ikada provedenom „Glas građana za klimu”, 72% osoba mlađih od 18 godina u Bosni i Hercegovini je reklo da klimatske promjene predstavljaju hitnu situaciju. Evidentno je da se trebaju čuti potrebe i težnje mladih ljudi, te podržati njihova uloga kao pozitivnih pokretača promjena. Kako bi se podstakla rasprava o klimatskim promjenama među mladima u BiH i osiguralo da se njihov glas čuje na 26. Konferenciji stranaka Okvirne konvencije UN-a o klimatskim promjenama, projekat NAP, u partnerstvu s “Internationale des Étudiants en Sciences Économiques et Commerciales” (AIESEC) - organizacija pod vodstvom mladih – je 2021. godine organizovao debate o klimatskim promjenama.

Nema mjesta raspravi: moramo promijeniti svoje navike

Bilo da se radi o prehrambenim sistemima, životnoj sredini ili uticaju klimatskih promjena, 19-godišnja Anastasija Đorđa Bosančić iz Banje Luke je spremna o tome razgovarati. Isticanje važnosti promjene naših navika kako bismo bili pažljiviji prema životnoj sredini, te naglašavanje onoga što institucije Bosne i Hercegovine trebaju učiniti u skladu s Pariškim sporazumom su bile centralne teme u debatama za mlade AIESEC-a o klimatskim promjenama.

Tim UNDP BiH NAP-a prepoznao je da su mladi sastavni dio transformacije prehrambenih sistema i preduzimanja klimatskih mjera. Na **Međunarodni dan mladih** (12. avgust), s temom: "Transformacija prehrambenih sistema: inovacije mladih za globalno ljudsko zdravlje", mladi pokazuju kako je moguće uticati promjene kako bi pomogli životnoj sredini.

Pobjednica debate, Anastasija Đorđa je predstavljala Bosnu i Hercegovinu na COP26 u Glasgouu.

„Iako mi nismo direktno odgovorni za klimatske promjene, to su naše pređašnje generacije, mi smo ti koji će ih osjetiti na svojoj koži“, kaže ova studentica međunarodnih odnosa. „Za 10-20 godina kada budemo trebali biti uspješni poslovni ljudi, imati svoje porodice i karijere, klimatske promjene će biti na vrhuncu i ono što sada uradimo će se odraziti na budućnost“.

Ističući kako su je roditelji odgajali da bude oprezna prilikom odbacivanja otpada i kako priroda pati od ljudskih uticaja, Anastasija Đorđa je svjesna potrebe očuvanja zivotne sredine i tu ideju pokušava prenijeti na mlade ljude oko sebe. Svakodnevnim razgovorima i vlastitim primjerom, učešćem u projektima i događajima međunarodnih organizacija posvećenim tome, ona pokušava donijeti promjene.

„Mislim da se stalno odgovornost preusmjerava na velike korporacije i vlade država – što je generalno tačno – ali svako od nas bi mogao dati svoj doprinos“, istakla je. „Kada govorimo o klimatskim promjenama, ljudi smatraju da je to otapanje glečera na Antarktiku ili da je zagađen neki okean daleko od nas. Međutim, ono što ne vidimo je da su naše rijeke zagađene. I niko se na to ne obazire“.

Baš kao i Emina, Anastasija Đorđa dio rješenja vidi u promjeni ličnih navika, a svijest o sistemima prehrane je među prioritetima.

„Usmjereni smo na potrošnju. Ne pitamo se, ako jedemo neku hranu, šta je sve moralo biti žrtvovano da bismo mi to imali na tanjiru“, kaže ona. „Trebali bismo smanjiti potrošnju mesnih i mliječnih tj. generalno proizvoda životinjskog porijekla. Uvijek postoje zdrave alternative jednom dijelu prehrane koji možemo koristiti, bez obzira na budžet kućanstva“.

Za Anastasiju Đorđu, provjera sastojaka i oznaka nutritivne vrijednosti kako bi provjerila da li je njena hrana vještačka ili prirodna, jednostavna je stvar koja ne oduzima previše vremena.

„Definitivno mogu reći da se promijenilo to da ljudi više obraćaju pažnju na ono što jedu. Ne trebamo plašiti jedni druge, već bismo trebali postati svjesni problema i početi vrijedno raditi na rješavanju“.

Mladi su okosnica Plana prilagođavanja (NAP) BiH na klimatske promjene

U okviru Plana prilagođavanja BiH na klimatske promjene, institucije planiraju podići svijest i unaprijediti edukaciju o potrebi prilagođavanja na klimatske promjene kako bi podržale razvoj održivog, klimatski otpornog i odgovornijeg poljoprivrednog sektora.

Obzirom na promjenjivu klimu, Planovi prilagođavanja na klimatske promjene predstavljaju temelj za proaktivno prilagođavanje. Promocijom ambiciozne klimatske akcije u cijelom svijetu, ovi planovi također osiguravaju da zemlje mogu podržati svoje građane.

Podržavajući nadležne institucije u unapređenju procesa razvoja NAP-a i postizanju ciljeva navedenih u Pariškom sporazumu i Agendi za održivi razvoj do 2030. godine, resursi Zelenog klimatskog fonda (GCF) se koriste za podizanje svijesti parlamentaraca, mladih političara i mladih generalno, o važnosti integrisanja rizika povezanih s klimatskim promjenama, u strategije, tekuće procese planiranja razvoja i budžete. Mladi su centralni dio tog procesa. Tim NAP projekta će nastaviti sa integracijom mladih, te pozdraviti i pojačati njihove napore kako kolektivno, tako i pojedinačno u cilju obnove planete i zaštite života.

PRIČA ZA SVJETSKI DAN TURIZMA (27. SEPTEMBRA, 2021.):

[Vrhunac otpornosti: Uz dvostruke udare, klimatskih promjena i pandemije, planinska odmarališta u Bosni i Hercegovini se okreću ljetnom turizmu za održivi rast otporan na klimu](#)

Flickr album:

Iako je vrijeme na njoj možda nepredvidljivo, olimpijska ljepotica Jahorina – jedna od planina na kojoj su se održavala sportska takmičenja tokom Zimskih olimpijskih igara 1984. – decenijama privlači hiljade skijaša.

No, posljednjih godina ljubitelji prirode počeli su ovdje navraćati u većem broju i u proljeće, ljeto i jesen.

Brdo mogućnosti

“Naše planine su zasigurno golemo bogatstvo i nikako ih ne smijemo gledati samo kao potencijal za zimski turizam; moramo ih gledati kao destinacije u kojima se razvija cjelogodišnji turizam”, rekao je Dragan Sokolović, posvećeni turistički profesionalac koji više od 35 godina radi na tom području.

Počevši od sarajevskih Zimskih olimpijskih igara 1984. godine, gospodin Sokolović se prisjeća kako je bio jedan od prvih zaposlenika proslavljenog hotela Bistrica. Kasnije je prešao da radi kao hotelski recepcioner i šef recepcije u jednom od najrenomiranijih hotela u Jugoslaviji.

S povećanjem broja smještajnih kapaciteta, potrebno je puno učiniti u smislu projektovanja, razvoja i izgradnje prateće infrastrukture, posebno one koja bi potakla vansezonski turizam.

Vrhunac potencijala

Tokom svog radnog vijeka, Dragan je svjedočio razvoju turizma u Bosni i Hercegovini i planinskom kompleksu Jahorina. Pamti kako se, zahvaljujući Olimpijskim igrama, žičarom svaki sat moglo prevesti 5.000 skijaša, na ukupno sedam linija koje su radile bez prestanka. Prisjeća se i kako su prije i neposredno nakon Olimpijskih igara na planinama oko Sarajeva – Jahorini, Bjelašnici i Igmanu – otvoreni mnogobrojni hoteli koji su privlačili turiste iz cijelog svijeta.

Razvoju turizma u početku su pogodovale jugoslovenske agencije i državna preduzeća. Pored ulaganja u smještaj, ulagalo se i u svu prateću infrastrukturu. Cijelo Sarajevo i obližnji gradić Pale udružili su snage i zajednički radili na razvoju turizma.

U današnje vrijeme, uglavnom zahvaljujući naporima privatnih vlasnika, ulaže se u smještajne kapacitete, ali ne i u prateću infrastrukturu koja je neophodna za cjelogodišnje posjete, napominje Sokolović.

Glavni podstrek

Za izgradnju otpornosti od ključne je važnosti znati kako reagovati.

Stoga projekat „Unapređenje procesa izrade Plana prilagođavanja na klimatske promjene (NAP) za srednjoročno planiranje ulaganja u sektore osjetljive na klimatske promjene“, koji realizuje UNDP a finansira Zeleni klimatski fond, radi na poboljšanju planiranja i djelovanja u vezi s prilagođavanjem na klimatske promjene, podizanju svijesti i jačanju obrazovanja o potrebi prilagođavanja na klimatske promjene te pružanju podrške razvoju održivog, klimatski otpornog i odgovornijeg turističkog sektora, koji je itekako svjestan sopstvene ranjivosti na klimatske promjene. U koordinaciji s Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, kao ministarstvom na državnom nivou zaduženim za koordinaciju aktivnosti prilagođavanja na klimatske promjene u cijeloj zemlji, te Ministarstvom za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, kao kontakt institucije BiH za UNFCCC i GCF, i Federalnim ministarstvom okoliša i turizma, NAP za BiH obezbjeđuje temelje za proaktivno prilagođavanje.

Za Svjetski dan turizma (27. septembar), s fokusom na "Turizam za inkluzivni rast", ova priča analizira kako se planinski centri u Bosni i Hercegovini okreću razvoju ljetnog turizma za održivi rast otporan na klimu.

Bosnu i Hercegovinu već pogađaju mnogi klimatski ekstremi: intenzivne padavine, toplotni talasi, izuzetno visoke temperature, suše, poplave, olujni vjetrovi i drugo. U narednim decenijama može se očekivati dodatan porast intenziteta i učestalosti ovih ekstrema. Kao i u drugim sektorima, klimatske promjene postaju jedno od ključnih pitanja koja utiču na razvoj i upravljanje turističkim sektorom u BiH. U tom pogledu, zimski planinski turizam direktno je izložen posljedicama klimatskih promjena s obzirom na činjenicu da se domaći skijaški centri nalaze na relativno malim nadmorskim visinama, te na dominaciju zimske turističke sezone.

Iako to ima negativne implikacije za zimsku turističku sezonu, zbog viših dnevnih temperatura na mediteranskoj obali, planinska odmarališta mogu se afirmisati kao nova odredišta tokom ljetne turističke sezone. Shodno tome, važno je detaljno planirati mjere prilagođavanja te načine njihovog finansiranja i realizacije.

Kada je riječ o planinskim odmaralištima, izvještaj NAP-a za BiH poziva se na procjene stručnjaka koji navode da „zimski turistička odredišta koja se nalaze ispod 1.500 metara nadmorske visine ubuduće neće moći računati na pouzdane snježne padavine i da bi se granična linija do kraja vijeka mogla pomjeriti do 1.800 metara nadmorske visine“.

Skijaške staze na Jahorini su na samoj toj granici budući da su smještene na nadmorskoj visini između 1.300 i 1.800 metara.

Prije pandemije predviđalo se da će do 2028. godine turistički sektor zapošljavati oko 114.000 ljudi i činiti oko 3,5% BDP-a.

Iako klimatske promjene dodatno produbljuju već prisutne poteškoće koje su svojstvene turističkom razvoju i upravljanju turizmom, postoje određene potencijalne prednosti koje bi planinske zajednice u BiH mogle iskoristiti, navodi se u izvještaju Plana prilagođavanja na klimatske promjene BiH.

Prilagođavanje na novo normalno

Čak i prije tri decenije vrijeme je znalo biti hirovito, što se upravo i desilo tokom Olimpijskih igara 1984. godine, kada je kiša isprala snijeg prije početka Olimpijskih igara, a žestoko nevrijeme pogodilo Bjelašnicu neposredno pred početak takmičenja muškaraca u alpskim skijaškim disciplinama.

To, međutim, nije spriječilo razvoj turizma, već je za rezultat imalo uviđanje fundamentalne potrebe za prilagođavanjem i snalažljivošću.

Povjerenje raste

Pandemija COVID-19 dovela je do značajnog pada turizma u cijelom svijetu. Prema podacima Svjetske turističke organizacije Ujedinjenih nacija, između marta i decembra 2020. broj međunarodnih turističkih dolazaka smanjio se za 83% u odnosu na prethodnu godinu.

Ali povjerenje se polako vraća. Potreba za inkluzivnim, održivim rastom nikada nije bila izraženija kao sada kada turistički sektor nastoji odgovoriti na povećanu potražnju.

Otpornost tokom cijele godine

Dok se planinska odmarališta obnavljaju po principu bolje ponovne izgradnje, ekonomske prilike za zajednice oko Jahorine možda se više neće koncentrisati samo na zimske sportove, te se nazire potencijal za otpornost tokom cijele godine.

Po riječima Dragana Sokolovića, koji se bliži penziji, novi klimatski uslovi doveli su do naleta kreativnosti. Primjećuje da na Jahorini još uvijek postoji mnogo neiskorištenog potencijala, koji vidi kao uskladišteno bogatstvo koje treba strateški osmisliti i pripremiti uz odgovarajuću infrastrukturu.

„Na sve iznenadne promjene vremena treba reagovati aktivnostima koje će zadržati posjetioce“, kaže. „Jahorina nudi toliko mogućnosti, ali ih treba isplanirati“.

4. NAREDNE I ZAVRŠNE AKTIVNOSTI KROZ NAP PROJEKT

- Usvajanje dokumenta NAP BiH i dostavljanje UNFCCCu
- Završetak Studije za mapiranje rizika od bujičnih poplava pilot urbanih područja u Bosni i Hercegovini s preliminarnim procjenama primjene zaštitnih mjera na temelju prirodnih rješenja
- Promocija NAP dokumenta za podizanje svijesti donosioca odluka/predstavnika vlasti, građana i medija u Bosni i Hercegovini o negativnim učincima klimatskih promjena na društvo i privredu i mogućnostima rješavanja problema.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine

Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

Federalno ministarstvo okoliša i turizma

Ovaj e-bilten pripremljen je u okviru projekta "Unapređenje procesa prilagođavanja (NAP) za srednjoročno planiranje ulaganja u klimatski osjetljive sektore u Bosni i Hercegovini" koji finansira Zeleni klimatski fond (Green Climate Fund -GCF) i provodi Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP). Projektne aktivnosti provode se u partnerstvu s Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstvom prostornog uređenja, građevinarstva i ekologije Republike Srpske kao ministarstvima nadležnim za koordinaciju aktivnosti prilagođavanja klimatskim promjenama.

Predstavljeni sadržaj ne odražava nužno stavove GCF-a, partnera ili UNDP-a.